

Oddahnil sem si, vendar mi je takoj prešnilo možgane, kje je kamera: prav gotovo sem jo spotoma izgubil. Vendar mi je visela na jermenu okoli roke, česar pa zaradi razburjenja sploh nisem opazil. Na gosto je snežilo in sneg se je enako prijemal na stezo in na jake kot na nas. Nadaljevali smo pot proti Lotseju.

odmevi

SLOVENSKA SMER V DAULAGIRIJU

V Planinskem vestniku št. 10 sem na strani 453 prebral vest o tretji smeri v vzhodni steni Daulagirija, ki jo je letošnje poletje preplezal Poljak Wielicki. Pred tem je bila podobna vest objavljena tudi v Alpinističnih novicah v Delu z vrisano smerjo, ki pa je identična z leta 1980 splezano smerjo Kurtyka-McIntyre. Ker je bil takrat zraven tudi Wielicki, je na dlani, da vrisana nova smer ni prava ali pa poteka tako blizu stare, da jo je vprašljivo omenjati kot novo. Zelo prepričljiva še nova smer v vzhodni steni bi lahko po-

tekala po levem ozebniku, ki pa izstopa na jugovzhodnem grebenu nad južno steno in bi bila tudi tehnično zelo zahtevna, da o nadaljevanju proti vrhu ne govorim. Zato pričakujem točno informacijo v našem glasilu, ki je strokovno in ne površno kot dnevno časopisje.

Še bolj moteč je podatek v istem poročilu, češ da je Wielickijeva smer tretja poleg tiste iz leta 1980 in Jugoslovanske iz leta 1985.

Kot vodja takratne odprave poudarjam, da je takratna *slovenska odprava v vzhodno steno Daulagirija* preplezala novo *Slovensko smer v vzhodni steni*. Tako smo odpravo imenovali pred odhodom in tako se je imenovala tudi po končani zgodbi, ko smo poročali nepalskemu ministrstvu za turizem in kot smo objavili v strokovnih poročilih. Jugoslavija ni k odpravi prispevala niti pare in za odpravo še vedela ni — enako kot ni vedelo še nekaj takratnih funkcionarjev Planinske zveze Slovenije. Naj torej jasno in glasno ponovim: slovenska odprava je preplezala Slovensko smer v vzhodni steni Daulagirija jeseni leta 1985.

Stane Belak-Šrauf

Transverzala z gorskimi kolesi

Člana Šaleškega alpinističnega odseka Ivč Kotnik in Ivo Avberšek letošnjega dneva planincev nista preživela v kakšni steni, ampak sta se z gorskima kolesom podala po Šaleški planinski poti, ki jo je od leta 1974 prehodilo že več kot 1600 planincev. Pred meseci sta si nekatere odseke že ogledala, v nedeljo, 9. septembra, pa je šlo zares. Kot prva kolesarja, ki sta se podala nanjo, sta jo prevozila v enem dnevu (pred tem sta bila na tej poti najhitrejša dva atleta-tekača, ki sta jo pretekla v dveh dneh). Kot jima je pokazal kilometrski števec na kolesu, sta ta dan prevozila približno 120 kilometrov, za to razdaljo po planinskih poteh pa sta potrebovala dobrih 11 ur vožnje. Pri tem sta premagala več kot šest kilometrov višinskih razlik. Povedala sta, da sta na poti, ki pelje prek vrhov nad Šaleško dolino, kljub naporom doživela veliko lepega.

Miroslav Zolnir
(Obvestila)

KALŠKI GREBÉN, (KALŠKI) GRÉBEN ALI GRĚBN?

Domačini v bistriški dolini (Stahovica itd.) pravijo [grében]; tudi [kauški grében], da ga ločijo od Velikega in Malega Grébena. Domačini v Kokri pravijo samo [grĚbn]. Njim te gore ni treba ločiti od nobenega soimenjaka. Obema izgovarjavama je skupen naglas na prvem e-ju (kokrški izgovor je najbrž sploh samo enozložen), različna pa je širina tega e-ja: bistriški precej ozek, kokrški širok. Nesporno je, da se beseda pojavlja kot lastno in ne kot občno ime (za domačine je ta gora Grében ali GrĚbn, tako kot je Grintovec Grintovec in Kočna Kočna) in jo je treba pisati z veliko začetnico. Ker najdemo v bistriški dolini vsaj tri imena, katerih sestavni del je Greben (Kalški, Veliki, Mali), je smiselno po tem količinskem kriteriju sprejeti v knjižni jezik bistriški izgovor in imena zapisati (*Kalški*) *Grében*, *Veliki Grében*, *Mali Grében*. (Lahko tudi brez naglasnega znamenja.)

Spodobi se in pravično je, da to upoštevajo pisci vodnikov in kartografi in odpravijo sedanjo neumestno napako (kjer je). Avčin je v govoru naglašal prvi zlog

in Vlasto Kopač je ime tako zapisal na svojem (imenoslovno neprekosljivem) zemljevidu »Karavanke, Kamniške Alpe in soseščina« iz leta 1954; Brilej v svojem »Priročniku za planince« piše samo Greben, brez »Kalški«, žal tudi brez naglasa. Kaj nam danes brani, da bi šli po njihovih stopinjah? (Odtujenost? Površnost?) Pokopljimo in pozabimo torej »Kalški greben«!

Stanko Klinar

PROPADANJE VEGETACIJE

K pisanju me je spodbudil prispevek izpod peresa Ivana Vebera v Planinskem vestniku 90: 357, 1990. K njegovim mnenjem bi rad dodal nekaj drugačnih pogledov na to problematiko.

Z avtorjem se povsem strinjam, da vegetacija naših gorá v zadnjem času kaže obsežne znake poškodovanosti. Kot je že bilo omenjeno, je to posebej očitno na zimzelenih rastlinskih vrstah, predvsem v sestojih pritlikavih grmičkov na območjih tik nad gozdno mejo. Prizadeti so sleč, slečnik, resa, brusnica, ruševje, mlade smrečice in mnoge druge. Poškodbe opazimo tudi na travniških združbah, predvsem pri tistih s plitvimi koreninami.

Dejstva so torej znana, problem nastopi pri razlagi vzrokov. Glede na globalno ekološko krizo, v katero je zašlo človeštvo zaradi grobih posegov v naravne procese, je seveda razumljivo, da je avtor v tej smeri iskal vzroke. Toda take špekulacije lahko vodijo do preneglih zaključkov.

Dobro nam je znano, da je značilnost zadnjih zim izredno majhna količina snežnih padavin. Leto 1989 je bilo med najbolj sušnimi v tem stoletju. To pa pomeni, da so bila obsežna gorska pobočja in planote vsaj določen čas brez snežne odeje oziroma je bila ta zelo skromna. Razumljivo je, da take spremembe vplivajo tudi na rastline.

Razširjenost rastlin v naših gorah je med drugim pogojena tudi z njihovo odpornostjo na nizke temperature. Tako na vetrovnih slemenih in grebenih, ki so pozimi brez snežne odeje, najdemo druge vrste kot na rastiščih, ki jih pokriva sneg. Rastline, ki so običajno pod snežno odejo, so z razvojem vrste razvile slabše prilagoditve na nizke temperature. Snežna odeja namreč deluje kot izolator pred uničujočim delovanjem mraza. Če pa te odeje ni ali je pretanka, tudi zaščitnega delovanja ni.

Nizke temperature lahko deluje neposredno na izpostavljene poganjke. V ra-

stlinskih tkivih se tvorijo ledeni kristali, ki odtegujejo vodo iz celic in rastlina propade zaradi izsušitve ali pa ledeni kristali povzročijo poškodovanost celičnih membran in kasneje cele rastline.

Lahko pa je delovanje posredno. Ob pomanjkanju snega tla globoko zamrznejo, istočasno pa tudi voda v koreninah. Nadzemni deli so medtem izpostavljeni sorazmerno visokim temperaturam, še posebej ob sončnih dneh proti koncu zime. Rastlina je aktivna in ob transpiraciji se skozi kutikulo in listne reže izgublja voda, ki pa se ne more nadomestiti s črpanjem iz tal, ker so korenine neaktivne. Pomanjkanje vode v tkivih je vse večje in končno lahko pride do propada. Taka zimska suša bolj prizadene mlajše dele, ki še nimajo mehanizmov zaščite. Stara drevesa so bolj odporna, ker v nadzemnih delih razpolagajo z dovolj veliko zalogo vode. Poškodovani deli se spomladi značilno rdeče rjavo obarvajo in dajo značilno podobo, ki jo je opazil tudi Ivan Veber. Ker pa so bile klimatske razmere v zadnji zimi zelo ugodne za razvoj tega pojava, nas obširnost poškodovanosti ne more presenečati.

Poškodovane rastline vstopajo v že tako kratko gorsko rastno sezono oslABLJENE, življenjski procesi so moteni, zaloge se izčrpavajo. Od tod tudi opažanje, da je bilo manj cvetočih rastlin kot običajno.

Ivan Veber se kljub temu ni povsem zmotil v določitvi krivca, le da ta ni neposredno odgovoren. Dokazano je namreč, da zračni polutanti, predvsem pa ozon (ki ga je na žalost vse več v nižjih plasteh atmosfere, v višjih pa vse manj), povečujejo občutljivost rastlin na delovanje nizkih temperatur in zimsko izsuševanje. Nasploh kombinacija neugodnih dejavnikov v gorskem svetu (z višino se večja vpliv delovanja nizkih temperatur, UV sevanja, izsuševanja, naraščča količina ozona, pogostejše v padavine, ki so vse bolj kisle) povzroča vse večjo poškodovanost gorskih gozdov in negozdnatih združb. Kisle padavine povzročajo izločanje nekaterih za rast in razvoj pomembnih hranilnih snovi iz rastlin, pri nekaterih je opazen izrazit upad cvetenja. Skupno delovanje več dejavnikov ima veliko večje posledice, kot bi jih imeli posamezni.

V kolikšni meri je tako posredno delovanje zračnega onesnaževanja prisotno v naših gorah, je trenutno težko reči, pričakujemo pa lahko, da bodo v kratkem na voljo tudi konkretni podatki.

Upajmo, da obravnavano poškodovanost res lahko pripišemo predvsem neugodnim klimatskim razmeram v zadnjih letih. Če pa je bil pri tem pomembnejši vpliv onesnaževanja, potem me je resnično strah prihodnosti.